

مدل چهار سطحی کرک پاتریک

The Kirkpatrick Model

مدل کرک پاتریک چیست؟

- مدل کرک پاتریک، یک مدل ارزیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی است.
- برای تعیین نتیجه اجرای یک برنامه‌ی آموزشی، لازم است عملکردهای آن مورد ارزیابی قرار گیرد تا بتوان انحرافات احتمالی از هدف‌های برنامه را کشف و تصحیح نمود.
- در سال ۲۰۰۴ پس از سنجش اثربخشی دوره‌های آموزشی در شرکت موتورلا مشخص شد که هر ۱ دلار سرمایه‌گذاری در آموزش کارکنان، ۳۳ دلار بازده به همراه داشته است.

سطح نخست: واکنش (reaction)

- منظور از واکنش، میزان واکنشی است که فراگیران به تمامی عوامل مؤثر در اجرای یک دوره‌ی آموزش، از خود نشان می‌دهند.
- واکنش چگونگی احساس شرکت‌کنندگان را در مورد برنامه‌ی آموزش، اندازه‌گیری می‌کند.
- از طریق نظرخواهی، پرسش‌نامه‌ها و مواردی نظیر آن، می‌توان اطلاعات مربوط به این بخش را جمع‌آوری کرد.

سطح دوم: یادگیری (learning)

- یادگیری، عبارت است از تعیین میزان فراگیری مهارت‌ها، تکنیک‌ها و حقایقی که در دوره‌ی آموزشی به شرکت‌کنندگان آموخته شده و برای آنان روشن شده است.
- در این مرحله دانش شرکت‌کنندگان قبل از برنامه‌ی آموزشی با میزان دانش آنها پس از برنامه‌ی آموزشی مقایسه می‌شود.
- با برگزاری امتحانات (پیش‌آزمون و پس‌آزمون)، مصاحبه و مشاهدات می‌توان به جمع‌آوری اطلاعات مربوط به این مرحله پرداخت.

سطح سوم: رفتار (behavior)

- منظور از رفتار، چگونگی و میزان تغییراتی است که در رفتار شرکت‌کنندگان، در اثر شرکت در دوره‌های آموزشی حاصل می‌شود. در واقع میزان انتقال مطالب به محیط عملی کار، مدنظر است.
- از طریق بررسی تغییرات در کار و رفتار شرکت‌کنندگان می‌توان به جمع‌آوری اطلاعات مربوط به این بخش پرداخت.

سطح چهارم: نتایج (results)

- منظور از نتایج، میزان تحقق هدف‌هایی است که به طور مستقیم به سازمان ارتباط دارد.
- از طریق بررسی اسناد، مدارک و اثرات در کل سازمان، می‌توان به جمع‌آوری اطلاعات مربوط به این بخش پرداخت.

تشریح ارزیابی سطح نخست

کرک پاتریک راهنمایی‌های زیر را برای اجرای این سطح، ارائه می‌دهد:

۱. آنچه را که قرار است یادگیرندگان پس از طی دوره‌ی آموزشی بدان نایل شوند، تعیین کنید.
۲. یک فرم پرسشنامه با پرسش‌های بسته طراحی کنید.
۳. بخشی را در فرم برای ارائه‌ی سایر نظرات و پیشنهادها اختصاص دهید و پیشنهاد دهندگان را تشویق کنید.
۴. پاسخ‌های شرکت‌کنندگان را به درصد تبدیل کنید.
۵. پرسش‌ها را به گونه‌ای طراحی کنید که منجر به پاسخ‌های دقیق و درست شوند.
۶. برای پذیرش میزان موفقیت دوره، استاندارد (هدف) تعیین کنید.
۷. اقدامات را در برابر استانداردها اندازه‌گیری کنید، سپس اقدام مناسب را انجام دهید.
۸. اقدامات اصلاحی مناسبی برای بهبود تعیین کنید.

تشریح ارزیابی سطح دوم

کرک پاتریک در کتاب ارزیابی برنامه‌های آموزشی، راهنمایی‌های زیر را برای اجرای این سطح ارائه می‌دهد:

۱. از یک گروه کنترل (شاهد) استفاده کنید.
۲. میزان دانش و مهارتی را که قرار است یادگیرندگان پس از طی دوره کسب کنند، پیش از اجرای دوره می‌بایستی ارزیابی کرد. برای اندازه‌گیری میزان دانش و یا گرایش، از پرسش‌های تشریحی و برای ارزیابی میزان مهارت از آزمون‌های عملکردی استفاده می‌شود.
۳. صد درصد پاسخ‌ها را جمع‌آوری کنید.
۴. از نتایج ارزیابی، برای اقدامات اصلاحی استفاده کنید.

تشریح ارزیابی سطح سوم

کرک پاتریک راهنمایی‌های زیر را برای اجرای این سطح ارائه می‌دهد:

۱. از یک گروه کنترل استفاده کنید.
۲. زمانی را برای اینکه رفتار یادگرفته شده در محیط واقعی کار رخ دهد، تخصیص دهید. (معمولاً بین ۳ تا ۶ ماه پس از دوره).
۳. اگر دوره‌ی آموزشی، عملی (مهارتی) بوده، عملکرد قبل و بعد را ارزیابی کنید.
۴. با یک یا چند نفر از همکلاسی‌ها، سرپرست مستقیم، زبردستان و دیگر افرادی که رفتار یادگیرنده را مشاهده می‌کنند، مصاحبه یا نظرسنجی کنید.
۵. صد درصد پاسخ‌ها را دریافت کرده، یا از روش نمونه‌گیری استفاده کنید.
۶. ارزیابی‌ها را در زمان‌های مناسب تکرار کنید.
۷. در ارزیابی‌ها از رویکرد هزینه-فایده استفاده کنید.

تشریح ارزیابی سطح چهارم

کرک پاتریک این راهنمایی‌ها را برای اجرای این سطح بدین گونه ارائه می‌دهد:

۱. در صورتی که دوره، عملی یا مهارتی است، از یک گروه کنترل استفاده کنید.
۲. زمانی را برای اینکه نتایج به ثمر برسند تخصیص دهید.
۳. در صورتی که دوره عملی یا مهارتی بوده، مهارت قبل و بعد از دوره را ارزیابی کنید.
۴. ارزیابی‌ها را در زمان‌های مناسب تکرار کنید.